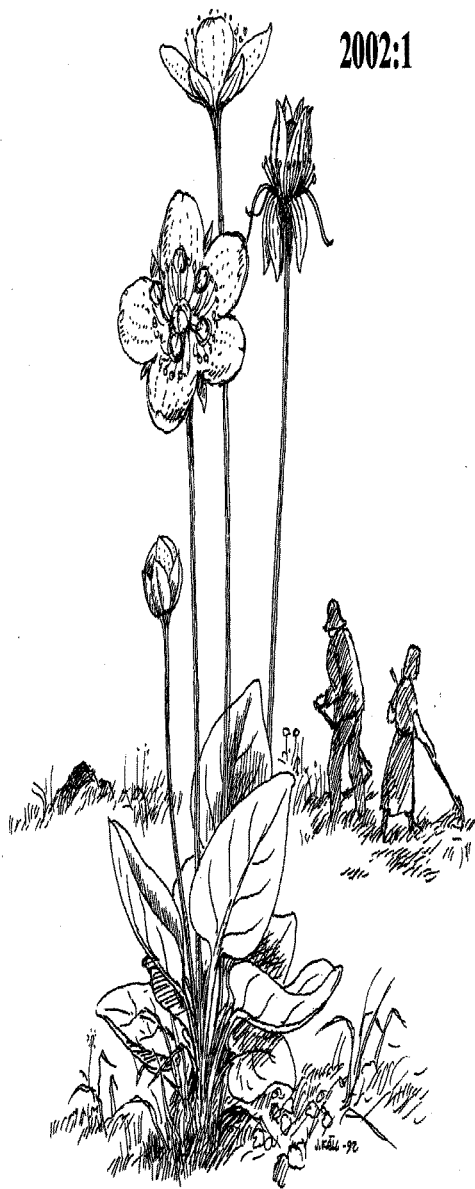

PARNASSIA

2002:1

PARNASSIA

Medlemsblad för Föreningen Smålands Flora Årgång 15 2002 nr 1

ISSN 1404-3785

Adress: c/o Allan Karlsson; Liljeholmsvägen 6; 575 39 Eksjö

Bankgiro 857 – 6506; postgiro 66 29 27 – 3

Prenumerationsavgift för år 2002 är 50 kr

Styrelseledamöter i Föreningen Smålands Flora 2001–2002

Ordförande	Allan Karlsson; Liljeholmsvägen 6; 575 39 Eksjö tel. 0381 – 104 16; e-post: allan.karlsson@mbcx302.swipnet.se
Vice ordförande	Margareta Edqvist; Syrengatan 19; 571 39 Nässjö tel. 0380 – 106 29; e-post: margareta.edqvist@telia.com
Sekreterare	John Christoffersson; Villa Vibo, Långemåla; 570 76 Ruda tel. 0499 – 300 06
Kassör	Ingvar Christoffersson; Götradsgratan 8; 341 39 Ljungby tel. 0372 – 143 83
Övriga ledamöter	Gunvald Bruce; Skogsrikstigen 20; 593 52 Västervik tel. 0490 – 152 26; e-post: g.bruce@swipnet.se Thomas Karlsson; Sektionen för fanerogambotani, Naturhistoriska Riksmuseet, Box 5007; 104 05 Stockholm tel. 08 – 666 51 79; e-post: thomas.karlsson@nrm.se Tommy Nilsson; Villagatan 8; 570 80 Visserum tel. 0495 – 301 31 Barbro Otterstedt; Högabergsgatan 12; 331 41 Värnamo tel. 0370 – 104 36 Åke Rühling; Bangatan 8; 222 21 Lund tel. 046 – 13 92 62; arb. 046 – 222 97 81; e-post: ake.ruhling@planteco.lu.se Göran Wendi; Högstorpssvägen 142 B; 352 42 Växjö tel. 0470 – 227 33; e-post: gowe@telia.com Åke Widgren; Romebygatan 10; 371 32 Karlskrona tel. 0455 – 31 17 41; e-post: akwi@k.lst.se

Redaktör Jan-Erik Hederås; Tyingegatan 21; 252 76 Helsingborg
tel. 042 – 14 03 91; e-post: je.hederas@telia.com

Omslagsbilden visar slätter i en äng med slätterblomma (teckning av John Käll)

Mosippan (*Pulsatilla vernalis*) i Ljungby kommun, sydvästra Småland

KRISTER WAHLSTRÖM

Inledning

Mosippan är en växt vi botanister i Ljungbytrakten ofta pratar om. Det är vanligare att man hör talas om arten än ser den, trots att den finns på flera lokaler. Den hör ihop med de magra markerna, ljungryarna och rullstensåsarna som alla finns (eller fanns) rikligt av i Ljungby. Oxöron (eller kanske oftast oxaöron) och torparros är lokala namn på denna växt. Bernt Kristiansson, Stavsjö berättar att de kallade mosippan för backsippa, något förvirrande med dagens namnskick men kanske inte så dåligt.

Allvaret med mosippan började när vi, främst Agne Johansson, Mässeboda, Torpa och Fredrik Svensson, Kvänslov, Angelstad bestämde oss för att lokalen vid Össjö inte skulle få växa igen mer. Efter många timmars arbete ser lokalen mycket fin ut, men resultatet bland mosipporna kunde vara bättre (se nedan).

Vet ni om någon lokal eller hittar en ny så kontakta markägaren det första ni gör. Möjligheten för mosippan att leva kvar ökar i alla fall betydligt om ägaren vet om att den finns. Inte heller behöver det hända några olyckor med nya vägdragningar, tippning av överblivna massor eller vad det kan vara.

Lite om mosippan

Mosippan är en flerårig växt som blommar tidigt på året, oftast som bäst i månadsskiftet april – maj. Blommornas insida är vackert vitt medan utsidan är skär. Vid blomningen är stjälken kort och lutande för att sedan växa till sig och i fröstadiet vara i det närmaste rak och decimeterhög. Det är just i fröstadiet det är som lättast att hitta mosippan. Blommorna kan vara förvånansvärt svåra att hitta om inte solen får dem att slå ut ordentligt. Bladen är vintergröna till skillnad mot *backsippans*. Bäst tycks mosippan trivas på sedimentära jordarter med stor sandinblandning. En sedimentär jordart har lagrats av inlandsisens smältvatten till skillnad mot den osorterade moränen. Mosippan är konkurrenssvag gentemot gräs och andra arter som kommer in med ökat näringsutbud.

I den nya rödlistan som kom år 2000 är mosippan en nykomling. Orsaken är den kraftiga minskning som arten råkat ut för. ArtDatabanken menar att hälften av mosipporna försvunnit från södra Sverige de senaste 40 åren.

Från Smålands Floras inventering visade det sig att mosippa fanns i 150 rutor (av 1432). En ny inventering av dessa lokaler skulle vara intressant. Kanske en uppgift för Föreningen Smålands Flora.

Mosippan gynnas utan tvekan av en viss störning. Eld är kanske den störning man främst tänker på, men även trampet av kreaturen och människorna gynnade

mosippan. Oftast hittades mosipporna längs stigar och mindre vägar där ett visst slitage alltid skedde. Säkerligen är också mosippan gynnad av eld. Samtidigt är en för kraftig betning (eller slitage) negativt för sippan. Det för drygt 50 år sedan så vanliga utmarksbetet var nog lämpligt för arten.

Mosippans utbredning förr

Ingvar Christofferson, Ljunghy berättar om mosipporna längs sin skolväg mellan Berget och Tutaryds skola på 1930-talet. Mellan Berget och Luddö fanns inga sippor. I skogen söder om Luddö damm fanns en rik förekomst. Skogen betades vid denna tid. Vid Luddö kvarn gick skolvägen normalt över Prästebodaån för att sedan följa åns västra sida norrut. Här följer skolvägen en rullstensås och spridda förekomster fanns upp till Vislandavägen. Även norr om Vislandavägen fanns spridda mosippor, men här har grus brutits i stora mängder, varför den gamla skolvägen är helt spolierad. Norr om grustaget löper vägen som förr genom skogen upp till Skogslundsvägen. Även här fanns spridda mosippor. Två mer exakta ställen minns Ingvar: i en vägkant 450 m söder om Tutaryds kyrka (Rikets Nät 63027–13927) och likaledes i en vägkant 840 m sydost om kyrkan (63024–13930). Norr om Malmbacken som avvattnar Lillesjö hittades inga mosippor. Dess växtplatser var nästan alltid just i vägkanter.

Öster om Prästebodaån fanns mosippan rikligt på åsryggen 450 m väster om Prästeboda gård. Denna lokal återfinns längre ner i artikeln. Mosippan växte även 5 m söder om jordkällaren på Bokhultabacken, Prästeboda (63019–13933). Här fanns den kvar till slutet av 1960-talet. Även i kanten på odlingarna fanns den 400 m västsydväst om Prästeboda gård (63015–13932).

Ytterligare en lokal som inte har med skolvägen att göra ligger på vägen mellan Furutorpet och Brä Kentorp. Enstaka plantor fanns här på en backe. Idag växer här några få backsippor som inte vill sprida sig trots att backen brändes av både 1998 och 1999 (62995–13913).

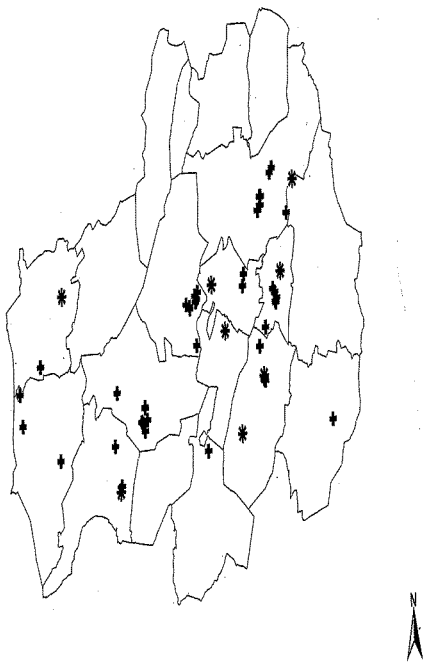
Gösta Bjers, Ljunghy berättade 2001 om 3 lokaler han kände till norr om Ljunghy. På Ågårdsberget (eller Högaberg som det står på den ekonomiska kartan) fanns rikligt med mosippor på flera ställen. Mest fanns uppe på berget och i norra delen i kanten mot åkrarna. Berget betades av kor. Härifrån försvann sipporna på 1950-talet (63031–13876). Idag är hela berget igenväxt med skog varav åtminstone en del är planterad gran.

Bakom ladugården till Haganäs låg en annan lokal, som finns beskriven längre ned i artikeln.

Ytterligare en lokal nämner Gösta men han kan inte precisera den närmare. Det var en liten kulle vid gamla Riksettan vid Östlöv. Här fanns några få plantor fram till 1950-talet. Ljunghyåsen löper fram längs vägen, så troligen var det en del av denna som var växtlokalen.

Gunnar Johansson, Lidhult (som håller reda på lokalen vid Strömsnäs) berättar att i slutet av 1940-talet var mosippan inte någon ovanlig växt runt Strömsnäs. Den kallades även här för oxörön.

Mosippan i Ljungby kommun

Kors = försvunnen
Stjärna = aktuell förekomst

Lokaler: (ordnade efter socken i bokstavsordning; koordinater enligt Rikets Nät)

Agunnaryd, Angshult (62913–14026):

På en låg rullstensås 200 m sydost om gården växte arten tidigare. Vid Smålands Floras inventering 1980 fanns arten kvar, tyvärr noterad utan antal. Gustav Stenow och Elis Pålsson hittade 1 planta här så sent som 1999. Vid ett besök 2001-05-06 hittades ingen planta. Åsen är fortfarande välbetad och till synes lämplig som växtplats. Området betas med Highland Cattle. Stig Johansson, Grimslev berättar att det i början av 1950-talet fanns ett 50-tal blommor och att färre kan vara en anledning till att sipporna försvann. (Lju-330)

Angelstad, Kärringe, 300 m VNV Bygget (62984–13795):

Här växte mosippan fram till 1971 då vägen byggdes om och sippan försvann. Här fanns också en gammal torpiont (Verner Pettersson, Kärringe).

Angelstad, Stavsjö, 120 m N Ekenäs (63019–13778):

Inga plantor hittades 1996 eller 2001. Enligt Henning Christoffersson, Stavsjö växte arten här i kanten av ett grustag. När Smålands Flora inventerade 1980 fanns arten kvar. Den försvann i slutet av 1980-talet. Tidigare fanns 6–7 plantor på en yta av 2–3 m². Lokalen är fortfarande en fin backe, som tyvärr håller på att växa igen. Nu inget bete. (Lju-319)

Angelstad, Stavsjö, N Sandberget (63017-13784):

För 20-30 år sedan växte några få plantor vid en stig som korna trampade. När sippan försvann härifrån är okänt (Börje Johansson, Tyresö).

Angelstad, Stavsjö, 600 m ÖSÖ Eket (63015-13784):

Här växte mosippan på en mindre backe fram till början av 1970-talet. Det fanns omkring 20 plantor på en yta av 10 x 10 m. De lär ha blivit uppgrävda! Idag är det ordinär skogsmark. (H. Christoffersson och Karl Gustafsson, Stavsjö). Ej funnen 2001.

Angelstad, Stavsjö, Stjärneryd (63029-13798):

Backslätt beväxten med gles skog av gran och tall. Betad. Här växte rikligt med mosippa (75-100 plantor) för 50 år sedan. I mitten av 1990-talet sågs den sista plantan. På 1950-talet togs jord på denna backslätt för att fylla i hålor som uppkom vid stenbrytning. Denna jordläkt förödde dock inte mosippan (Bernt Kristiansson, Stjärneryd).

Angelstad, Stavsjö, vägen mellan Stjärneryd och Björkhaga (63021-13794 och 63023-13796):

Traktorvägen löper här på en ås. På en sträcka av 300 resp. 200 m växte mosippan tidigare rikligt. På 1950-talet högs den gamla tallskogen ner och gran planterades, varvid sipporna försvann (Bernt Kristiansson, Stjärneryd).

Angelstad, Stavsjö, Mimmibjär (62026-13793):

Längs vägen söder om Sjöstorp (eller Lustas som det gamla torpstället ibland kallas) växte mosippan rikligt fram till 1950-talet. Sipporna fanns kvar något år in på 1960-talet, men var sedan borta (Bernt Kristiansson, Stjärneryd).

Annerstad, Grönsberg, 50 m SSO huset (62923-13698):

Växtplatsen består av en gles beväxten skogsbacke. Ca 20 plantor fanns in på 1970-talet. Smålands Flora inventerade 1982 och då anges den som sparsam. 1996 fanns inga plantor kvar. Enligt markägaren har den ej setts de senaste åren. Ej funnen 2001. (Lju-334)

Annerstad, Jonsberg (62919-137004):

En ensam planta fanns här i slutet av 1970-talet eller möjligen i början av 1980-talet. Ej sedd före eller efter detta (Allan Johansson, Bökhult).

Annerstad, 750 m S Trekanten, Skeen (629352-137039 och 629346-137038):

Här växte mosippan på två närliggande ställen, båda vid byvägens kant, det ena norr och det andra söder om vägen. Vid den norra växtplatsen fanns den vid stenvallen som utgör bygräns mellan Skeen och Bökhult (på Bökhultssidan). Någon enstaka blomma växte på varje ställe under första halvan av 1940-talet. Därefter okänt. Idag växer på båda ställena grandminerad skog i 50-årsåldern (Allan Johansson, Bökhult).

Annerstad, Bökhult (629150-137034):

Här växte några få plantor under första halvan av 1940-talet. Lokalen var då redan granplanterad, det skedde i slutet av 1930-talet. Här fanns aldrig mer än 10 mosippor. Idag är den planterade grünen nerhuggen (vinern 1987-1988) och marken betas (Allan Johansson, Bökhult). Kanske åter en lämplig lokal?

Annerstad, Bökhult, Storekulle (629243-137074):

Här växte mosippan i början av 1940-talet, därefter okänt. Platsen var på västra kanten av byvägen på en backe, vid en större sten som finns kvar än idag. Maximalt fanns det 10 plantor (Allan Johansson, Bökhult).

Annerstad, Hallarp, Högabjär (62949-13657):

På 1980-talet funnen av Smålands Flora. Tyvärr anges inget antal. 1996 besöktes lokalen,

inga mosippor hittades vilket nog har en förklaring. Militära anläggningar har grävts ner i backen. (Lju-333)

Berga, Åby, Bengtsgården (63129-13929):

1965 blommade här 6 plantor och 1966 fanns 9 plantor. 1995 fanns ingen planta kvar. Mosippan är idag utgången, troligen på grund av konstgödsling. (Lju-280).

Mosippan har funnits på flera ställen här. En aman lokal är belägen 350 m söder om Bengtsgården. Mosipporna fanns här spridda på en ås med enbuskar men försvann i mitten av 1990-talet. Detta berättar markägaren Bo Ryberg, Per-Bengtsgården (63125-13925).

Berga, Åby, 300 m S Åby damm (63105-13908):

Här växte 10-15 plantor bakom ladugården till Åby 20:1. Detta var i början av 1960-talet. När plantorna försvann är ovisst men idag finns här inga. Lokalen ser nästan likadan ut idag som då, fastän björkarna blivit grövre (Roger Karlsson).

Berga, Åby, 250 m S Åby damm (63106-13909):

I början av 1960-talet växte här 2 plantor i kanalen av vägen upp till Åby 2:17. De försvann redan i mitten av 1960-talet. Det var redan då granskog men denna har naturligtvis blivit mycket tätare idag (Kerstin Karlsson).

Berga, Tortarp, Stångberg (63098-13908):

Mosippan försvann här för 15-20 år sedan. Vid ett besök 2001-05-25 med Ragnar Åberg, Åby var det svårt att fastställa den exakta växtplatsen. Skogen är nedhuggen och idag går kreatur och betar. Trots letande hittades ingen planta. Enligt Ragnar försvann mosippan innan skogen högs ner. Lokalen är kanske mer lämplig idag än för 20 år sedan.

Berga, Tortarp, 650 m SV Stångberg (63094-13904):

Här växte flera plantor (det gick att plocka en bukett) i mitten av 1950-talet. Växtplatsen var vid en liten stig (Roger Karlsson).

Berga, Mansnäs (63090-13953):

Här löper en rullstensås ute på myrmarken. När Smålands Flora inventerade 1980 fanns arten här. 1995 hittades ingen planta. Åsen är idag mycket grandominerad. (Lju-281)

Hamneda, Elinge, 1,3 km N Norragården (62894-13811):

En lokal som ligger längs banvallen. 1981 fanns mosippan här enligt Smålands Floras inventering, men inga plantor hittades varken 1995, 1996 eller 2001. Koordinaterna stämmer inte med Smålands Floras men enligt markägaren (till Elinge 1:8) är dessa de riktiga. Enligt samme man försvann mosippan troligtvis i början av 1990-talet. (Lju-336)

Kånna, Berghem, Kånna Högar (62994-13844):

Ett flera hektar stort gravfält. 1966 har jag en anteckning om ca 10 plantor på ett mindre område. 1980 hittade Smålands Flora bara 1 planta, som fanns kvar både 1992 och 1996. Mosippan växte på högen söder om gånggriften. Plantan fanns kvar även 2001 och hade 3 blommor. (Lju-323)

Lidhult, Strömsnäs, 70 m SV huset (63034-13565):

Här växer arten på en björkbevuxen kulle. Vid Smålands Floras inventering 1981 fanns mosippan rikligt här. 1995 blommade 4 plantor och 2001 fanns 3 plantor. Våren 2001 brändes backen. Det skall bli intressant att se hur mosippan reagerar på detta. Gunnar Johansson, Lidhult berättar att arten fanns för 20-30 år sedan och då med många fler plantor. Normalt var 20-30 blommor. År 2000 fanns bara 2 eller 3 blommor. (Lju-324)

Lidhult, Hunnsberg, 150 m SSO huset till 1:5 (62976-13526):

Lokalen är en kulle som ligger direkt väster om stora vägen. Mosippan växte här sparsamt

enligt Smålands Flora 1981. Varken 1995 eller 2001 hittades någon planta. Enligt uppgift blommade arten sista gången här 1990 eller 1991. (Lju-331)

Ljungby, Haganäs, 250 m VNV Strömsnäsgränd (63041-13878):

Gösta Bjers berättar att 8-10 plantor var normalt här. Hästar betade fram till 1960-talet. Stipporna fanns kvar på lokalen när Smålands Flora inventerade på 1980-talet. Ingen planta funnen 1995. Lokalen är inte förstörd men kraftigt igenväxt. (Lju-273)

Ljungby, Kvånsilöv, Knektatorpet (63034-13822):

Lokalen består av en betad tallbacke. 1996 och 1997 gallrades backen och riset eldades upp. 1997 fanns 3 plantor, 1998 3 plantor varav 2 med varsin blomma, 2000 2 plantor med varsin blomma och 2001 fanns 2 plantor varav den ena hade 1 blomma.

Ryssby, Klövaryd (63118-13964):

Lokalen består av betade moränbackar. 1987 fanns här ett 10-tal blommor och 1996 hittades 20 plantor men alla blommade inte. 2001 hittas 8 plantor varav 4 blommade. *Backstippan* finns också här och har spridit sig medan mosstipan avtar enligt markägaren Leif Bojestig.

Södra Ljunga, Össjö, backen N Stensjön (62979-13903):

1 planta blommade här 1988. 1995 hittades ingen planta.

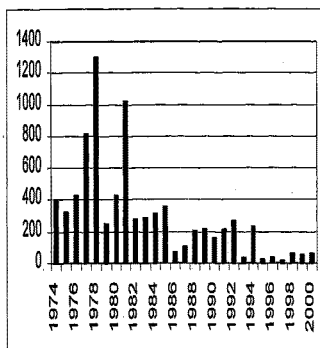
Södra Ljunga, Össjö Möllaregård (62954-13909):

Denna lokal ligger vid Össjö Möllaregård, bakom den södra gårdens ladugård. Här växer mosstipan på en låg sandrygg tillsammans med *jungfrulilja*, *slättersgubbe*, *ängshavre* och *kattfot*.

Listan visar hur många blommor respektive plantor som funnits på Össjölokalen 1974-2001. Räkningarna är främst gjorda av Gustav Stenow, Växjö och Elis Pålsson, Älmhult. Från 1995 har även jag räknat (ovetandes om denna fantastiska serie) antalet blommor och plantor.

<u>År</u>	<u>Antal blommor</u>	<u>Antal plantor</u>	<u>Datum</u>
1974	ca 400		(5 maj)
1975	324		(8 maj)
1976	430		(9 maj)
1977	821		(7 maj)
1978	1303		(15 maj)
1979	250		(5 maj, sen vår)
1980	428		(15 maj)
1981	1021		(1 maj)
1982	274		(25 april, väl tidigt)
1983	283		(7 maj)
1984	318		(5 maj)
1985	361		(16 maj)
1986	72		(7 maj)
1987	104		(4 maj, kallt o mulet)
1988	204	25-30	(8 maj)
1989	215	minst 30	(22 april)
1990	165		(20 maj)
1991	218		(20 maj)
1992	265		(17 maj)
1993	36		(9 maj)
1994	237		(12 maj)
1995	27	40	(7 maj)
1996	37		(12 maj)
1997	20	33	(19 maj)

1998	66	97	(3 maj)
1999	58	60	(5 maj)
2000	62	49	(1 maj)
2001	33	77	(26 maj)

År 1988 röjdes södra delen av lokalen, 1989 var våren 3 veckor tidig, 1993 var många planter utan blommor och 1998 var 10 knoppar avbetade.

När man ser lokalen idag undrar man var alla dessa tusen blommor kan ha varit. Området har dock krympt mycket. Enligt familjen Karlsson fanns väldigt många sippor söder om traktorvägen, betydligt mer än i dag. Norr om traktorvägen tycks den aldrig varit så spridd. Gösta Bjers menar att många planter stod precis i åkerkanten där det idag är tomt (gödslingspåverkan?).

Tydligen förekom inget bete under 1980-talet (men väl tidigare). Lokalen var också i stark igenväxning när vi högg och röjde upp området i början av 1990-talet. Aktivt bete har skett under senare år. Bertil Karlsson tror att mosippan missgynnas av för kraftigt bete.

Tidigare var mosippan väl spridd vid Möllaregården. Bertil Karlsson berättar att området 300 meter öster om Möllaregården tidigare var betesmark med spridda tallar och kallades Ryen. Under 1:a världskriget slogs ljuven här för försäljning till Tyskland som kreatursfoder. I början av 1920-talet sas det att Ryen var värdeflös, här ville ingen växa. 5-6 hästar gick här hela vintrarna. På 1940-talet fanns enstaka tallar vid stenar, annars var det öppet. Men mosippan trivdes och fanns spridd över hela detta område som idag är tallskog utan några sippor.

Följer man den traktorväg som passerar genom kärnområdet för mosippan kommer man efter 300 m fram till en åker. Längs denna traktorväg och i den norra åkerkanten är spridda mosippeplanter funna. 1989 fanns en planta i åkerkanten (62951-13910), 1991 1 planta längs traktorvägen (62952-13909), 1991 fanns fem blommor i åkerkanten (62950-13911) och 1995 hittades 1 planta i tallskogen söder om traktorvägen (62952-13909). Sedan 1995 har inte någon spridd planta hittats utanför kärnområdet. (Lju-329)

Södra Ljunga, Ivla, Månsagård (62906-13870):

Mosippan växer i kanten av en lövholme på en åker. Björn Hoffberg, som bor granne med sipporna, berättar att han följt dem sedan han flyttade dit i slutet av 1980-talet. Det har aldrig funnits fler än 3 planter men antalet blommor varierar som mest upp till 10 stycken. 1995 fanns här 2 ej blommande planter. 2001 fanns 3 planter, en med 2 och en med 4 blommor. Björn berättar också att hans mamma kände till lokalen redan i mitten av 1960-talet. Lokalen behöver röjas upp. (Lju-332)

Torpa, Boda, 800 m SÖ Eneberg (62865-13660):

Torr backe med gles tallskog och sommarstuga. 1989 fanns här 10, men 1996 endast 4 plantor. År 2001 hittades 6 plantor, varav 3 blommande. Växer bland gles tuvtäta. (Lju-327)

Torpa, Boda, 50 m VSV ladugården till Boda 1:2 (62870-13662):

I början av 1960-talet fanns här många plantor. Antalet minskade och i mitten av 1990-talet fanns endast få plantor. Mosippan försvann helt 1997 eller 1998 (Märta Benjaminsson, Boda). Lokalen består av en kraftig kulle som fortfarande är välbetad.

Torpa, Norrtorpa, 400 m NNÖ gården till Norrtorpa 2:5 (62904-13652):

1982 fanns mosippan här enligt Smålands Floras inventering. Tyvärr finns inget antal noterat, men enligt Thomas Karlsson var det några få exemplar. I februari 2002 besöktes lokalen igen. Stenar, grus och gamla stubbar täckte hela slänten. Tydligt ett bra ställe att tippa överflödiga massor på. (Lju-335)

Tutaryd, Förarps kronopark, 800 m Ö Stensberg (63041-13940):

Lokalen ligger mellan gamla järnvägen och en skogsbilväg. Sedimentmark. 1978 inventerade Smålands Flora. Tyvärr är inga antal noterade. 1982 blomnade här ca 100 sippor enligt en exkursionshandledning från Skogsvårdsstyrelsen. 1993 fanns 3 blommor (3 maj, troligen för tidig kontroll), 1994 13 blommor, 1995 hittades 14 plantor varav 3 blommande, 1996 fanns 30 blommor, 1997 27 blommor, 1998 24 plantor varav 6 blommande (8 blommor), 2000 14 plantor varav 6 blommande (8 blommor) och 2001 9 plantor varav 4 hade varsin blomma. Uppgifter från 1993, 1994, 1996 och 1997 har jag fått från Jan Folkesson, Rysby. (Lju-282)

Tutaryd, Prästeboda naturreservat (63016-13931):

Lokalen här består av en rullstensås mellan Prästebodaån och Tutarydsvägen. 1990 fanns här 1 planta, 1992 4 plantor, 1994 2 plantor, 1995 åter 1 planta (med 3 blommor), 1996, 1997, 1998, 2000 och 2001 hittades inga plantor. Under 1980-talet fanns som mest 3 mosippor. Lokalen brändes av (dock ej vid själva växtplatsen) i april 1994. Från från Össjölokalen har spridits ut efter branden men inga plantor har kommit upp. Tilläggas kan att en planta uppdriven i kruka sattes ut 1991. 1992 fanns en blomma på plantan. I augusti samma år är plantan spårlost borta. Fröet kom från Össjölokalen. Lokalen finns även nämnd ovan.

Vrå, Singeshult, 800 m NNÖ Stridavädd (62927-13494):

Här fanns 1 planta, kontrollerad både 1995 och 1997. 2001 letade jag förgäves efter den. Vägen löper längs en rullstensås där plantan växte i väggkanten tillsammans med *ljung*, *färsvingel* och *myröron*. Enligt Smålands Flora fanns 1981 endast 1 planta. (Lju-306)

Vrå, Bohult, Rävö (62954-13490):

Här växte mosippan sparsamt när Smålands Flora inventerades 1981. 1995 och 2001 letade jag förgäves efter den. (Lju-305)

Vrå, Mäste, 330 m NV Grönaberg (62895-13558):

Även här växte mosippor 1989 då Smålands Flora inventerade. Tyvärr finns inget antal angivet men vid besök 1996 och 2001 hittades inga plantor. Växtplatsen är belägen i kanten av en torr åker. Fortfarande en lämplig lokal! (Lju-312)

Mosippans försvinnande

Det är svårt att beskriva mosippans försvinnande med detta material. Ser man på lokalernas försvinnande är det ett accelererande förlopp. På 1940-talet försvann 3 lokaler, 1950-talet 1, 1960-talet 1, 1970-talet 3, 1980-talet 7 och 1990-talet 8

lokaler. Detta ger nog inte en rättvis bedömning då de senare lokalerna är lättare att komma ihåg.

Om vi bara tittar på Össjö-lokalen så stärker detta faktiskt att mosippan försvinner i en allt raskare takt i slutet av 1900-talet. Fram till början av 1980-talet tycks arten klarat sig väl varefter en sakta men säker nedgång sker. Nu återstår bara spillror av 1970-talets antal.

En viss återhämtning skedde efter röjningsåtgärder i slutet av 1980-talet, men denna återhämtning vändes åter till en nedgång i början av 1990-talet. Nu kan vi i alla fall inte skylla på igenväxningen. Det måste finnas ytterligare en anledning till mosippans tillbakagång.

Framtiden

Framtiden för mosippan ser mörk ut. Landskapet förmörkas allt mer genom att igenväxningen fortsätter. Ytterligare anledningar finns säkerligen, kanske är det kvävenedfallet som missgynnar sipporna. Skogsbränderna blir snabbt släckta. Kreaturen har lämnat skogsmarken. Mosippan har mycket att kämpa emot.

Tack till följande personer

Märta Benjaminsson, Torpa; Gösta Bjers, Ljunby; Henning Christoffersson, Stavsjö; Ingvar Christoffersson, Ljunby; Jan Folkesson, Ryssby; Björn Hoffberg, Södra Ljunga; Agne Johansson, Torpa; Allan Johansson, Annerstad; Börje Johansson, Tyresö; Stig Johnsson, Grimslov; Bertil Karlsson, Össjö; Roger och Kerstin Karlsson, Ljunby; Thomas Karlsson, Stockholm; Bernt Kristiansson, Stavsjö; Stig Seger, Ljunby; Fredrik Svensson, Kvänslöv; Ragnar Åberg, Åby och Per Taube, Ljunby som hjälpt mig med kartan.

Krister Wahlström, Backgatan 16; 341 39 Ljunby; tel. 0372-142 76

E-post: krister.wahlstrom@telia.com

Medlemsavgiften i Smålands Flora för 2002

Med detta nummer följer ett inbetalningskort för medlemsavgiften 2002, som är 50 kr och som inkluderar årets två nummer av föreningens tidskrift Parnassia. Om Du önskar delta i årsmötet kan inbetalningskortet användas för såväl medlemsavgiften som årsmötesavgiften. I så fall måste alla ingående belopp specificeras.

Glöm inte att skriva namn och postgironummer på inbetalningskortet!

Styrelsen

Fyndhörnan

THOMAS JOHANSSON

Svampar

Clitocybe lignatilis – Vedtrattskeivling, missgymnad (NT)

Nybro kn, Kråksmåla sn: På grov lindstubbe i lövskog 170 m SO Mjöshyllan (Rikets Nät 1511055/6317855), Bo Fagerström 2001-09-29, conf. Tommy Knutsson. I registret finns endast två tidigare fynd, båda från Femsjö socken i Hallands län från 1890 och 1955.

Ganoderma pfeifferi – Hartsticka, sårbar (VU)

Västerviks kn, Blackstad sn: På grov lönn intill landsvägen 250 m SO Trästad (Rikets Nät 6409873/1520686), Tommy Knutsson 2001-01-28. Belägg i ToK's herbarium. I Sverige finns ett 20-tal uppgifter enligt Artfaktblad, främst i Skåne. Ny för Småland.

Hygrocybe quieta – Luktvaaxkeivling, missgymnad (NT)

Kalmar kn, Åby sn: Björnö naturreservat i ekhage (RN 1534390/6293723), Per Ålind 2001-10-13. I området noterades totalt 10 olika vaaxkeivlingar *Hygrocybe* spp. Ny för Kalmar läns fastland.

Tricholoma apium – Lakritsmousseron, missgymnad (NT)

Kalmar kn, Kristvalla sn: Skrivaregårde i granskog (RN 1518405/6294605), Per Ålind 2001-09-03. Ny för Kalmar läns fastland.

Lavar

Bacidia auerswaldii – Mörk lundlav, starkt hotad (EN)

Västerviks kn, Västra Eds sn: Vinås (RN 1536525/6436296), Andreas Malmqvist 2000-10-05. På gammal servvuxen ask i rasörant med ädellöv.

Västerviks kn, Västra Eds sn: Vinås (RN 1535988/6435634), Andreas Malmqvist 2000-10-05. På en grov tidigare hamlad ask i igenväxande bestånd med hamlade träd. Enda kända fyndet i Småland tidigare är från Blå Jungfrun.

Bryoria bicolor – Broktagel, sårbar (VU)

Västerviks kn, Ringstorp (RN 1539095/6437621), Andreas Malmqvist 2000-04-19. Talldominerad höjd med inslag av ädellöv. Flera exponerade lodytor. Fyndet gjordes i östvärd, exponerad, klippvägg, ca 25 bälär.

Caloplaca chrysophthalma – Allörangelav, sårbar (VU)

Vetlanda kn, Nye sn: 1,3 km ONO Trollebo (RN 1470400/6354500), Anders Tingvall 1999-09-09. Allé med bl.a. ek, inslag av mycket grova träd. Ytterligare två lokaler finns inrapporterade av Anders Tingvall, bägge i Jönköpings län.

Nybro kn, Madesjö sn: Stora slätt, 130 m OSO gården (RN 1501159/6291010), Thomas Johansson 2001-11-28, conf. Ulf Arup. På 2 gamla, hamlade, askar. Belägg i ThJ's herbarium. Ej tidigare rapporterad från Småland.

Mycobilimbia pilularis (*Biatora sphaeroides*) – Stor knopplav, missgynnad (NT)
Kalmar kn, Halltorps sn: Vinterbo (RN 1513458/6265454), Andreas Malmqvist 2001-05-14.
På en grov ask i ädellövskog.

Västerviks kn, Gammalängsberget (RN 1516220/6429060), Andreas Malmqvist 2001-04-18.
På lönn i ekdominerad ädellövskog.

Västerviks kn, Ringstorp (RN 1540151/6437268), Andreas Malmqvist 2001-04-19. Mycket sparsamt på lodyta i ädellövskog. Ny för Kalmar läns fastland.

Mossor

Neckera pumila – Bokfjädermossa, missgynnad (NT)
Kalmar kn, Halltorps sn: Vinterbo (RN 1512777/6265644), Andreas Malmqvist 2001-05-14.
På senvuxen bok i bokskog. Mycket ovanlig så långt österut.

Thomas Johansson; Jutnabbevägen 19; 392 36 Kalmar; tel. 0480-695 79
E-post: johansson.thomas@telia.com

Nästa nummer av Parnassia

Utgivningen av Parnassia 2002:2 bör kunna hålla följande tidsschema:

inlämmande av artiklar	senast 15 oktober;
redigering	klar 1 november;
tryckning och utskick	klart 20 november.

Du läsare är välkommen att skriva en artikel – kort eller lång – eller en liten notis. Ta kontakt med redaktören!

Det är enklast för både Dig och mig om Du skickar texten via elektronisk post, och det är en fördel om texten bifogas det elektroniska brevet i formatet Word 97 för PC, men det går också bra om texten finns i själva brevet (texten kan då kopieras till Word). För mig är det lika enkelt om texten skickas på en diskett, men om texten inte är alltför lång går det bra att skicka den nedskrivna på ett papper.

Det vore trevligt om Du har någon bra teckning, annan svartvit bild eller karta som kan komma med i tidskriften. Du kan skicka bilden per post, men det bör också gå utmärkt att bifoga den till ett elektroniskt brev. Glöm inte att ange var bilden kommer från.

Jan-Erik Hederås; Tyningegatan 21; 252 76 Helsingborg; tel. 042 – 14 03 91;
E-post: je.hederas@telia.com

Exkursionsplan den 29/6 i samband med årsmötet i Vimmerby 2002

SÖREN MJÖSBERG

Efter en god och stärkande frukost lämnar vi stadens larm bakom oss och beger oss norrut. Vi färdas i egna bilar längs sjön Kröns östra strand upp till den natursköna Djursdalsatrakten.

Vårt första exkursionsmål är en sumpskog i närheten av byn Marstad. På denna lokal kan vi förvänta oss att få se *skärmstarr*, *dvärgghäxört*, *bäckveronika* samt den sällsynta *repestarren*.

Lokal nr två kallas stenriket. Det är ett magert område med mängder av *linnea*. Andra arter är *ryl*, *grönpyrola* och *björkpyrola* samt *skogsknipprot* och *purpurknipprot*.

Lokal nr tre är Lindtorps kulle. Denna lokal skall man helst besöka redan i maj för att njuta av 1000-tals blommande *backskipper*. Vi skall njuta av den bedårande utsikten över Djursdalabygden samt vårt medhavda kaffe.

Efter kaffepausen åker vi ca två mil, passerar Gullringen och stannar vid byn Örsåsa. Vid Örsåsa skall vi studera den finaste ången i Vimmerby, ja en del botanister anser att det är den finaste ången i konungariket Sverige. De arter vi kommer att få se är bl.a. *spåttistel*, *klasefibbla*, *smörboll*, *läsbråken*, *jungfrulin*, *brudsporre*, 1000-tals *slättersgubbar* samt 10 000-tals *fältgentianor*.

Efter att ha sett oss mätta på Örsåsaången åker vi mot Norra Kivill. Vid Norra Kivill har vi ett naturreservat där det växer rikligt med *skogssvingel*, *myska*, *underviol* och en del andra trevliga arter. Nationalparken Norra Kivill med sin urskog är mycket sevärd, och strax utanför nationalparken har vi en lokal med *granbråken*. Vi kanske inte hinna med alla dessa lokaler utan får välja en eller ett par. Vid Norra Kivill är det tänkt att vi skall äta lunch.

Efter besöket i Norra Kivill vänder vi åter mot Vimmerby. Längs vägen har vi några lätt tillgängliga lokaler som vi i mån av tid kan besöka. Några arter som vi kan titta på är *myskgräs*, *kanelros*, *skogsklocka*, *rödsyssl* och *kärrvial*.

Vi skall vara tillbaka i Vimmerby ca 15.30.

Er guide Sören Mjösberg vill hälsa er alla hjärtligt välkomna till en förhoppningsvis trevlig botanikdag i Vimmerbytrakten.

Sören Mjösberg; Villagatan 4; 598 36 Vimmerby

Där ej annat meddelas är växtbilderna i det här numret av Parnassia hämtade ur Lid, Norsk og svensk Flora.

Nya fynd på Kalmars och Tingsryds soptippar 2001

NADJA NIORDSON

Även 2001 besöktes Kalmartipparna Moskogen och Barketorp samt Tingsryds soptipp i Elsemåla, fortsättningsvis kallad Elsemålatippen. Av dessa tippar är Moskogen och Elsemålatippen aktiva och i högsta grad dynamiska – nya lager av hushållsavfall, slam eller täckningsmaterial tillförs ständigt och bidrar till en näringsrik men synnerligen instabil miljö, där växter från våra hushåll och trädgårdar dominerar, men där även en och annan oväntad raritet kan dyka upp. Så kunde vi i inventeringsåret 2001 glädja oss åt håldådra och kransborre på Elsemålatippen samt fikonmålla och bärmålla på Moskogen. Barketorstippen som slutade användas 1994 (Parnassia 2000:2) överraskade oss med den ovanliga hybriden dockvresros.

Koordinater enligt RUBIN och datum för besök 2001:

Kalmar soptipp, Moskogen, *Ljunghy s:n*, 4G7e 0825 – 14/9 (BN, NN, ÅS, EL)

Barketorstippen, 300 m NO Fuggan, *Dörby s:n*, 4G6f 4723 – 14/9 (BN, NN, ÅS, EL)

Tingsryds soptipp, Elsemålatippen, *Intaget, Elsemåla, Tingsöds s:n*, 4F2a 3816 – 16/9 (MA, BN, NN); 23/9 (NN, AS); 7/10 (ME, EL, NN); 14/10 (BN, ÅS)

Förkortningar och signaturer

S = Stockholm, Naturhistoriska Riksmuseet;

MA = Mora Aronsson, ME = Margareta Edqvist, TK = Thomas Karlsson, PL = Per Lassen,

EL = Erik Ljungstrand, BN = Bengt Nilsson, NN = Nadja Niordson, AS = Anders Svensson,

ÅS = Åke Svensson

Särskilt intressanta fynd

Atriplex sagittata, glansmålla

Ett exemplar noterades på Elsemålatippen, på äldre deponi (TTK, belägg i S). Arten, som hör hemma i östra Europa och Asien, är mycket lik trädgårdsmålla och har ibland förväxlats med denna. En rapport från Kalmar i mitten av 1800-talet kan i avsaknad av belägg inte styrkas. Ny för Småland.

Atriplex tatarica, axmålla

Arten, som noterades på Elsemålatippen för första gången 1999 (Parnassia 2000:1), visade sig även 2001 i ett exemplar, ett hundratal meter från tidigare växtplats.

Bassia scoparia, sommarcypress

Ett exemplar (TTK, belägg i S) i slamdeponi på Moskogentippen, där den noterades redan 1999 (Parnassia 2000:2). Sommarcypressen är en prydnadsväxt från europeiska Ryssland och Asien som stundom påträffas förvildad. I Småland har den tidigare rapporterats från Kalmar (1924) och Mackaröd (1980).

***Chenopodium botrys*, ekmålla**

Arten, som noterades som ny för Småland på Elsemålatippen 1999 (Parnassia 2000:1), återfanns 2001 i flera exemplar, ett hundratal meter från tidigare växtplats (TK, belägg i S).

***Chenopodium ficifolium*, fikonmålla**

Ett exemplar hittades på Moskogentippen (TK, belägg i S), där arten noterades redan 1999 (Parnassia 2000:1).

***Chenopodium foliosum*, bärmålla**

Ett exemplar i slamdeponi på Moskogentippen (TK, belägg i S), varifrån den rapporterades redan 1999 (Parnassia 2000:1).

***Chenopodium murale*, gatmålla**

Ett stort exemplar hittades på Elsemålatippen, på ett område med äldre deponi (TK, belägg i S). I Småland tidigare noterad från Kalmår, Nässjö, Oskarshamn, Gamleby och Västervik runt förra sekelskiftet.

***Chenopodium urticum*, bymålla**

Bymållan har nästan blivit en tradition på Elsemålatippen. Första gången noterades den 1999 (Parnassia 2000:1). År 2000 dök den upp på samma plats som föregående år. Sommaren 2001 var den gamla växtplatsen täckt med nya avfallsmassor, men ett hundratal meter längre bort reste den sig över ett virrvarr av "tippväxter", som en kraftig solitär, ända tills frosten tog den i slutet av oktober.

***Amaranthus albus*, vit amarant**

En tillfällig inkomling med ursprung i södra Nordamerika. Ett stort, busktigt exemplar kunde beundras på Elsemålatippen, på ett område med äldre deponi (TK, belägg i S). Tidigare noterad från Kalmar 1942.

***Amaranthus hybridus* ssp. *hypochondriacus*, toppamarant**

Även i år noterades flera exemplar av denna som prydnadsväxt ofta odlade amarant, på såväl Elsemålatippen som Moskogen (Parnassia 2000:2) (det. TK, belägg i S).

***Amaranthus hybridus* ssp. *powellii*, grönamarant**

Denna smaragdgröna amarant, som nyligen klassificerats om till underart, hittades på både Elsemålatippen och Moskogen (det. TK, belägg i S).

***Tetragonia tetragonoides*, nyzeeländsk spenat**

Två exemplar noterades på Elsemålatippen. Först rapporterad som ny i Småland från denna tipp 1999 (Parnassia 2000:1).

***Portulaca oleracea* ssp. *oleracea*, vildportlak**

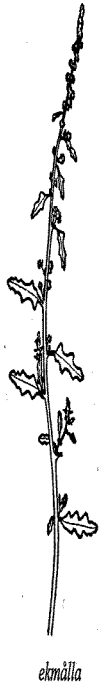
Ett exemplar hittades på Moskogentippen. Tidigare noterad från Nybro (1990), Trands (1997) och Vimmerby (1992).

***Silene pendula*, sommarglim**

Ett flertal exemplar på Elsemålatippen (tidigare omnämnd i Parnassia 2000:1).

***Clematis vitalba*, skogsklematis**

Ett kraftigt bestånd på den igenväxande Barketorpstippen vid Fuggan. Skogsklematisen är en prydnadsväxt som under senare delen av 1900-talet blivit allt vanligare som förvildad. Under den nuvarande smålandsinventeringen noterad från 15 rutor.

ekmålla

***Consolida ajacis*, italiensk riddarsporre**

Denna prydnadsväxt som hör hemma i Medelhavsområdet hittades i ett exemplar på Elsemålatippen, på ett område med äldre deponi (det. TK, belägg i S). Under smålandsinventeringen noterad från 2 lokaler, i Alvesta (1993) och Västervik (1990).

***Cleome hassleriana*, paradishblomster**

För tredje året i rad på Elsemålatippen. Först rapporterad i Parnassia 2000:1.

***Myrrum perfoliatum*, håldådra**

Denna sällsynta inkomling, som hör hemma i Sydeuropa och sydvästra Asien noterades 1922 från Kalmar, Barlastholmen. Vid ett besök i augusti på Elsemålatippen hittades den av Anders Svenson på ett område med äldre deponi. Vid senare besök, i september, återfanns resterna av två exemplar (det. MA). Detta är det enda nutida fyndet i Småland.

***Rosa rugotida*, dockvresros**

Av denna hybrid mellan dockros (*R. nitida*) och vresros (*R. rugosa*), som endast tidigare noterats från Göteborgsstråken (E. Ljungstrand) hittades ett kraftigt exemplar på den igenväxande Barketorpstippen. Ny för Småland (ITK, belägg i S).

***Trigonella foenum-graecum*, bockhornsklöver**

Ett exemplar från Elsemålatippen, från ett område där frö av diverse köksväxter (spenat, persilja, rödbeta) grott, bestämdes till denna kulturväxt från sydvästra Asien, som hos oss idag stundtals odlas som kryddväxt eller till "groddar" (det. PL, privat herb. NN). Ny för Småland.

***Vicia villosa* ssp. *varia*, kvarvicker**

Ett vackert blommande exemplar kunde beundras på Elsemålatippen (det. PL). Under nuvarande smålandsinventering tidigare funnen i två rutor.

***Limnanthes douglasii*, sumpört**

Denna ettåriga prydnadsväxt som 1999 rapporterades från Elsemålatippen (Parnassia 2000:1) hittades även år 2001 i ett exemplar.

***Hibiscus trionum*, timvisare**

Ett exemplar hittades på Elsemålatippen (ITK, belägg i S). Arten har tidigare rapporterats från Torsås (1998) (Parnassia 1999:1).

***Actinidia deliciosa*, kiwi**

På Moskogentippen hittades en ranka. Arten rapporterades från samma tipp 1999 som ny för Småland (Parnassia 2000:2).

***Cucurbita maxima*, jättepumpa**

På Elsemålatippen hittades ett exemplar av denna pumpa, som till skillnad från de oftare förekommande prydnads- och matpumporna har ett fruktskaft helt utan åsar. Ny för Småland.

***Cuscuta campestris*, amerikansk grovsuärja**

Ett exemplar på Elsemålatippen, på ett område med äldre deponi (ITK, belägg i S). Ny för Småland.

håldådra

***Gilia achilleaeifolia*, fjädergilia**

Enstaka exemplar på Elsemålatippen.

Rapporterad som ny för Småland i Parnassia

2001:1 (ITK, belägg i S).

***Nemophila maculata*, kärleksblomster**

En art från Kalifornien som odlas som ettårig prydnadsväxt och tillfälligt kan förvildas. Ett

exemplar hittades på Elsemålatippen. I

Småland tidigare funnen endast en gång;

Tranås (1991).

***Nemophila menziesii*, prins Gustafs öga**

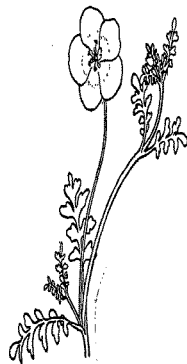
En ettårig växt från västra USA som stundom

odlas som prydnadsväxt. Ett exemplar hittades

på Elsemålatippen. I Småland tidigare funnen

tre gånger: Jönköping (1991), Kalmar (1990),

Oskarshamn (1997).

prins Gustafs öga

***Lavandula angustifolia*, lavendel**

Denna växt som finns vild i Medelhavsområdet hittas hos oss oftast som trädgårdsutkast,

mera sällan som frösädd. En mängd frösädda plantor hittades på Elsemålatippen på ett område

med äldre deponi. Andra fyndet i Småland, första gången noterad från Oskarshamn (1990).

***Marrubium vulgare*, kranseborre**

Ett gårdsgräs, som tidigare regelbundet uppträtt i södra Sverige men som numera praktiskt

taget försvunnit. 54 historiska fynd från Småland; inte funnen under smålandsinventeringen.

Ett exemplar hittades nu på Elsemålatippen. Arten är rödlistad, men en förekomst av detta

slag saknar givetvis allt bevarandevärde.

***Salvia officinalis*, kryddsalvia**

Denna lilla buske från södra Europa odlas ofta som krydd- och prydnadsväxt hos oss, men

förvildas sällan. Den hittades som fröplantor på såväl Moskogentippen (ITK, belägg i S) som

på Elsemålatippen. Tidigare två fynd i Småland: Torsås (1983) och Vellanda (1981).

***Brugmansia* sp., änglatrumpet**

En växt från Sydamerika odlas som prydnadsväxt i olika kulturförmer. Ett av allt att döma

frösädd exemplar hittades på Moskogentippen (ITK, belägg i S). Då exemplaret inte

blommade har det inte kunnat artbestämmas. Ny för Norden.

***Physalis philadelphica*, tomatillo**

Ett hav av denna vackert blommande köksväxt, som först noterades i ett exemplar från Torsås

sopptip 1998 (Parnassia 1999:1), fägnade ögonen på Moskogentippen (ITK, belägg i S).

***Solanum laciniatum*, kängurupple**

En prydnadsväxt som under de senaste årens sopptipsinventeringar blivit funnen på flera

tippar. För Småland först rapporterad från Moskogen 1999 (Parnassia 2000:2) och Else-

målatippen 2000 (Parnassia 2001:1). Noterades återigen från Moskogen, d.v.s. den tredje

rapporten från Småland.

***Amberboa moschata*, doftklint**

Denna art från Turkiet-Kaukasus odlas i Sverige som prydnadsväxt. Tre kraftigt grenade

exemplar hittades på Elsemålatippen. Ny för Småland (ITK, belägg i S).

***Guzotia abyssinica*, negerfrö**

Ett fåtal exemplar hittades på Elsemålatippen. Tidigare rapporterad från Moskogen och Torsås sopstopp 1998 (Parnassia 1999:1).

***Helianthus xlaetiflorus*, präriesolros**

Hybrid mellan höstsolros (*H. pauciflorus*) och jordärtskocka (*H. tuberosus*). Rapporterad från Moskogen 1999 och 2000 samt från Barketorpstippen 1999 (Parnassia 2000:2). Ett exemplar hittades på Barketorpstippen (det. TK, belägg i S).

***Picris echinoides*, lyktfibbla**

Ett sällsynt ogräs från Medelhavsområdet och västra Asien, som i Småland första gången rapporterades från Oskarshamn (1999). Ett femtiotal frösädda plantor i olika storlekar kunde noteras på Elsemålatippen (TK, belägg i S). Andra fyndet i Småland.

***Senecio cineraria*, silvrek**

En halvbuske från medelhavsområdet som hos oss sällan påträffas fröedd. Som sådan funnen i ett exemplar på Elsemålatippen. Två tidigare uppgifter under smålandsinventeringen.

***Xanthium spinosum*, tistelgullfrö**

Ett exemplar av detta sällsynta ogräs hittades på Elsemålatippen. Tistelgullfröet är en sydamerikansk art som naturaliserats i olika delar av världen, bl. a. i varmare delar av Europa. Första smålandsfynden: Kalmar (1883 och 1909) samt Emmaboda (1923). Under smålandsinventeringen rapporterad från 2 rutor: Ljunghy (1980) och Tranås (1982).

***Xanthium strumarium*, gullfrö**

En växt som är inhemsk i varmare delar av Amerika, Europa och Asien och som inte sällan dyker upp som ogräs i trädgårdar. Tre exemplar sågs på Elsemålatippen. Tidigare tippnoteringar: Växjö (1997), Ljunghy och Värnamo (2000) (Parnassia 1999:1).

lyktfibbla

***Xeranthemum annuum*, pappersblomster**

Ett exemplar noterades på Elsemålatippen. Pappersblomster är en ettårig art från sydöstra Europa som hos oss odlas som eterell. Andra fyndet i Småland – arten har tidigare rapporterats från Västervik (1990).

***Tradescantia virginiana*, tremastarblomma**

Ett exemplar av denna prydnadsväxt från Nordamerika hittades på Barketorpstippen. Andra fyndet i Småland; tidigare rapporterad från Västervik (1992).

***Echinochloa esculenta*, japansk hönsbirs**

En tuva av detta kraftiga gräs noterades på Moskogenstippen (det. TK, belägg i S). Tidigare rapporterad från Moskogen (1999) (Parnassia 2000:2) och Ljunghy (2000) (Parnassia 2001:1). Inga äldre fynd.

***Setaria viridis* var. *major*, stor kavelbirs**

En notering från Elsemålatippen (TK, belägg i S). Tidigare rapporterad från Ljunghy och Moskogen 1999 (Parnassia 2000:1 resp. 2000:2).

Sorghum halepense, ogräsdurra

Ett bestånd sågs på Moskogentippen. Tidigare noterad från ett flertal tippar (Parnassia 1999:1, 2000:1, 2001:1)

Övriga mindre vanliga arter

(E= Elsenåla, M= Moskogen, B=Barketorp)

<i>Abutilon theophrasti</i> , lindmalva	E	M
<i>Agastache rugosa</i> , koreansk anissop	E	M
<i>Alcea rosea</i> , stockros	E	B
<i>Amaranthus retroflexus</i> , svinamarant	E	M
<i>Anethum graveolens</i> , dill	E	M
<i>Antirrhinum majus</i> , lejongap	E	M
<i>Apium graveolens</i> , selleri	E	
<i>Arabis caucasica</i> , fagertrav	E	
<i>Asparagus officinalis</i> , sparris		B
<i>Beta vulgaris</i> var. <i>cicla</i> , mangold	E	M
<i>Beta vulgaris</i> var. <i>vulgaris</i> , rödbeta	E	M
<i>Bracteantha bracteata</i> , jätteeternell	E	M
<i>Brassica juncea</i> , sareplasenap		M
<i>Calendula officinalis</i> , ringblomma	E	M
<i>Callistephus chinensis</i> , sommaraster	E	M
<i>Calystegia pulchra</i> , rosenvinda		B
<i>Calystegia sepium</i> ssp. <i>spectabilis</i> , skär snärvianda	E	
<i>Cannabis sativa</i> , hampa		M
<i>Capsicum annuum</i> , spansk peppar	E	M
<i>Chrysanthemum coronarium</i> , kranskrage	E	M
<i>Citrullus lanatus</i> , vattenmelon		M
<i>Coreopsis tinctoria</i> , tigeröga	E	
<i>Coriandrum sativum</i> , koriander	E	
<i>Cornus alba</i> , kornell		M
<i>Cosmos bipinnatus</i> , rosenskära	E	M
<i>Cucumis melo</i> , melon	E	M
<i>Cucurbita pepo</i> , pumpa	E	M
<i>Dahlia xhortensis</i> , dahlia	E	M
<i>Datura innoxia</i> , mexikansk spikkubba		M
<i>Datura stramonium</i> var. <i>tatula</i> , violklubba		M
<i>Datura stramonium</i> var. <i>stramonium</i> , spikkubba	E	M B
<i>Daucus carota</i> ssp. <i>sativus</i> , morot	E	M
<i>Dianthus barbatus</i> , borstnejlika	E	
<i>Diplotaxis tenuifolia</i> , sandsenap	E	M
<i>Dipsacus fullonum</i> , kardvädd		M B
<i>Echinochloa crus-galli</i> , hönshirs	E	M B
<i>Echinochloa esculenta</i> , japansk hönshirs		M
<i>Echium plantagineum</i> , snökört	E	M B
<i>Erica vesicaria</i> ssp. <i>sativa</i> , senapskål, rucola	E	
<i>Fagopyrum esculentum</i> , bovete	E	M
<i>Ficus carica</i> , fikon	E	M
<i>Gypsophila muralis</i> , gränsnejlika	E	
<i>Gypsophila paniculata</i> , brudslöja	E	

<i>Helianthus annuus</i> , solros	E	M	B
<i>Helianthus xlaetiflorus</i> , präresolros			B
<i>Helianthus pauciflorus</i> , höstsolros	E		
<i>Helianthus tuberosus</i> , jordärtsskocka	E		B
<i>Hordeum jubatum</i> , ekornkorn		M	
<i>Hordeum vulgare</i> var. <i>distichon</i> , tvåradigt korn	E	M	
<i>Hordeum vulgare</i> var. <i>vulgare</i> , sexradigt korn		M	
<i>Hyoscyamus niger</i> , bolmört		M	B
<i>Lactuca sativa</i> , sallat	E	M	
<i>Legumina siceraria</i> , flaskkurbits	E		
<i>Lavatera trimestris</i> , sommarmalva	E		
<i>Leonurus cardiaca</i> , hjärtsilla		M	
<i>Lepidium sativum</i> , smörgåskrasse	E	M	
<i>Levisticum officinale</i> , libosticka	E		
<i>Linum usitatissimum</i> , lin	E	M	
<i>Lobelia erinus</i> , kaplobelia	E	M	
<i>Lopezia racemosa</i> , enmansblomma	E	M	
<i>Lycopersicon esculentum</i> , tomat	E	M	B
<i>Matthiola longipetala</i> ssp. <i>bicornis</i> , grekisk lövkoja	E		
<i>Moluccella laevis</i> , musselsyska	E		
<i>Nepeta racemosa</i> , bergnepeta	E		
<i>Nicandra physalodes</i> , ballongblomma	E	M	B
<i>Nicotiana glauca</i> , stor blomstertobak	E	M	
<i>Nicotiana xsanderae</i> , blomstertobak	E	M	
<i>Oenothera glazioviana</i> , jättenattljus	E	M	
<i>Oenothera rubricaulis</i> , pricknattljus		M	
<i>Panicum miliaceum</i> , hirs	E	M	
<i>Pastinaca sativa</i> , palsternacka	E	M	
<i>Petroselinum crispum</i> , persilja	E	M	
<i>Phacelia tanacetifolia</i> , honungsfacelia	E	M	
<i>Phalaris canariensis</i> , kanariegräs	E	M	
<i>Phaseolus vulgaris</i> , bön	E		
<i>Physalis alkekengi</i> , judekörns	E		
<i>Physalis peruviana</i> , kapkrusbär	E	M	
<i>Physalis grisea</i> (tidigare <i>P. pruinosa</i>), gyllenbär		M	
<i>Phytolacca acinosa</i> , kermesbär		M	
<i>Pyracantha coccinea</i> , eldtorn			B
<i>Raphanus sativus</i> var. <i>niger</i> , rättika	E		
<i>Raphanus sativus</i> var. <i>sativus</i> , rädisa	E	M	
<i>Reseda alba</i> , vitreseda	E		
<i>Reseda odorata</i> , luktreseda	E		
<i>Robinia pseudacacia</i> , robinia	E	M	B
<i>Rosa glauca</i> , daggers			B
<i>Rosa multiflora</i> , japansk klätterros			B
<i>Rubus laciniatus</i> , fläckbjörnbär			B
<i>Rubus pedemontanus</i> , rostbjörnbär			B
<i>Rudbeckia hirta</i> , sträv rudbeckia	E	M	
<i>Setaria italica</i> , kolvhirs	E	M	
<i>Setaria pumila</i> , grå kavelhirs	E	M	
<i>Setaria viridis</i> var. <i>viridis</i> , vanlig kavelhirs		M	B

<i>Sinapis alba</i> , vitsenap	M
<i>Solanum physalifolium</i> var. <i>nitidibaccatum</i> , bägarattskatta	M B
<i>Tagetes patula</i> , sammetsblomster	E M
<i>Trifolium incarnatum</i> , blodklöver	E
<i>Tropaeolum majus</i> , indiankrasse	E M
<i>Tropaeolum peregrinum</i> , fjättilskrasse	E
<i>Verbascum speciosum</i> , praktkungsijus	M
<i>Vicia faba</i> , bondböna	E
<i>Vitis vinifera</i> , vinranka	E M
<i>Zea mays</i> , majs	E M

Referenser

Aldén, B. m.fl. 1998: Kulturvärdlexikon.

Ekman, J. och Ekman, G. 2000: Växtfynd vid Moskogen och Barketorp sopstationer i Kalmar kommun. *Parnassia* 2000:2.

Karlsson, T. 1997: Förteckning över svenska kärlväxter. *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 91 häfte 5.

Nilsson, B., Svensson, Å. och Widgren, Å. 1998: Soppippsfloran i södra Småland. *Parnassia* 1998:1.

Nilsson, B., Niordson, N., Svensson, Å. och Widgren, Å. 1999: Soppippsfloran i södra Småland – inventeringar 1998. *Parnassia* 1999:1.

Nilsson, B., Niordson, N. och Widgren, Å. 2000: Soppippsfloran i östra och södra Småland – inventeringar 1999. *Parnassia* 2000:1.

Nilsson, B., Niordson, N. och Widgren, Å. 2001: Soppippsfloran i västra och södra Småland – inventeringar 2000. *Parnassia* 2001:1.

Ett särskilt tack till Thomas Karlsson som bistått med kontroll av belägg och uppgifter om tidigare fynd i Småland.

Nadja Niordson; Mariebergsvägen 19; 371 43 Karlskrona; tel. 0455-14021

Äldre nummer av Parnassia säljes

Äldre nummer av Parnassia (år 1992–2000) säljes för 15,-/styck. Hela sviten (18 nummer) kostar 200,-. Av några nummer finns bara ett fåtal exemplar kvar. Om så behövs kommer de att nykopieras och kan då få ett något avvikande utförande.

Från år 1988–1991 (8 nummer) finns få nummer kvar och de säljes endast i hel svit för 100,-.

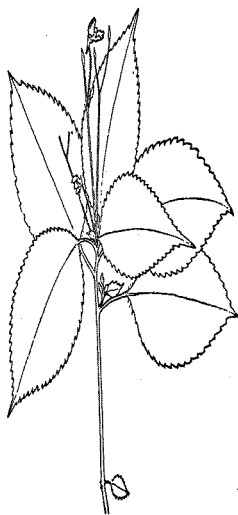
Kostnader för porto och emballage tillkommer.

Beställ hos Allan Karlsson, tel. 0381 – 104 16,

E-post: Allan.Karlsson@mbx302.swipnet.se

Från rar till ogräs!

STIG JOHANSSON

blekbalsamin

När jag kom hit till Skatelöv på 1960-talet, fann jag en ört som jag aldrig sett förr. Jag hade då bl.a. Krok-Almquist's flora från 1935. I denna står det att blekbalsamin *Impatiens parviflora* är rar. Det var ju spännande att finna den här i Skatelöv. Då fanns det c:a 10 exemplar utanför ett gammalt torp.

När jag sedan i början av 80-talet kom med i Smålands Flora, hade den ökat i antal till några hundra exemplar.

Nu 20 år senare har denna ört blivit, vad jag tycker, ett ogräs. Den finns nu på ett avstånd av mer än två mil från den plats där jag fann den först. Längst bort är väl Hulevik, där den växer rikligt vid bätthamnen.

Har verkligen dess frö en sådan förmåga att fastna i djurens pälsar och sedan falla av långt bort? Jag tror knappast att det är fåglar, som sprider fröna.

Nu har jag även sett några vitblommiga exemplar i närheten av den första fyndplatsen. Att det skulle finnas vita blommor kan jag inte finna i någon litteratur. Vidare tycker jag det är egendomligt att den kan etablera sig i ren gammal granskog!

Stig Johansson; Ekaäter; 340 32 Grimslöv; tel. 0470-75 01 88

Projekt "Hagmarker runt sjön Solgen"

UNO BJÖRKMAN, ROLAND LJUNGGREN

År 2001 startade Svenska Naturskyddsföreningen sin jordbrukskampanj. En del av kampanjen bestod av att uppmärksamma strukturomvandlingen som pågår inom svensk jordbruksnäring. Mindre småskaliga jordbruk har ersatts av stora enheter. Kulturmark, som hävdats i tusentals år, överförs till skogsmark. Genom förlust av dessa biotoper, som bl.a. innehåller solbelysta jätteträd, försvinner många arter och ett stort genkapital.

Med benäget ekonomiskt bistånd från SNF: s riksorganisation har en förstudie inletts av tillståndet inom Solgenområdets hagmarker, Eksjö kommun. En inventering har startats av rödlistade och sällsynta arter inom grupperna mossor, lavar, vedskalbaggar och vedsvampar som har sin hemvist i just "ålderdomliga kulturlandskap".

Runt sjön Solgen i Eksjö kommun finns betydande arealer av hävdade kulturmarker. Av dessa hagmarker intar ekhagar en särställning jämte blandlövhagar och björkhagar. De flesta lövträdsarterna såsom ek, ask, lind, alm och lönn finns rikt representerade, medan bok endast förekommer sparsamt. I buskskiktet påträffas alltid hassel ömmynt, fält- och bottenkiktet har en intressant sammansättning. Undersökningen omfattar totalt ca 200 hektar hagmarker fördelade på 20 lokaler samt 100 hektar av ett mosskomplex, Björnåsa mosse. Inventeringsresultaten indikerar lång och obruten trädkontinuitet.

Historiskt landskap

Väster om sjön Solgen finns gårdarna Hunnerstad och Markestad. Hunnerstad är ett före detta säteri, omtalat från 1300-talet. Markestad är omtalat som korprals- och ryttmästareboställe under Smålands Husarregemente. Öster om sjön finns det medeltida före detta säteriet Edshult med ruiner efter en gammal stormannaborg samt ruiner efter en medeltida kyrka (ödekyrkogård). Sydväst om sjön Solgen ligger Mellby sockencentrum, rikt på fornlämningar. Flera fornlämningar inom hela Solgenområdet vittnar om att människor varit verksamma i trakten sedan äldre stenåldern.

Projektets syfte

Stora delar av den örika sjön Solgen är för närvarande föremål för reservatsbildning. Motivet är att skydda och bevara Solgens rika fågelbiotoper där bl.a. den vitryggiga hackspetten förekommer jämte Smålands landskapsdjur "utter". Projekt "Hagmarker runt sjön Solgen" syftar till att undersöka hagmarkernas biologiska mångfald samt att belägga eventuell långvarig kontinuitet.

Metodik

Som underlag för bedömning av hagmarkernas biologiska mångfald har rödlistade och sällsynta arter knutna till gamla träd inventerats. Av artgrupper utvaldes mossor, lavar, vedskalbaggar och tickor. För att ge större tyngd åt undersökningen har dessutom andra arter inventerats sekundärt såsom ängsväxskivlingar, jordtungor, kärlväxter och fåglar. Även hagmarkernas grova träd har inventerats och dataförts med koordinatsättning.

Resultat

Totalt omfattar undersökningen för närvarande mer än 2000 insamlade uppgifter från 21 lokaler med en sammanlagd yta av 300 hektar.

Fyndlistan är förvånande för trakten. Förmodligen får man eftersöka dess like i Östergötlands eklandskap.

Hitills har 30 rödlistade arter konstaterats jämte ytterligare 40 sällsynta arter. Dessutom har noterats 57 arter som är upptagna på Skogsstyrelsens lista för nyckelbiotopsinventering.

En stor del av de rödlistade arterna utgörs av eklavar, s.k. "jätteeksarter". Eklavar kan leva mycket lång tid på samma plats, deras förmåga att sprida sig över långa avstånd anses vara dålig (Hallingbäck 1995). Förekomst av dessa exklusiva eklavar anses följaktligen indikera "jätteträdskontinuitet" (Andersson & Appelqvist 1990). Jätteträdsarterna kan mycket väl ha sitt ursprung i värmetidens urskogar, vilka dominerades av sydliga lövträd. Det är fel att föreställa sig värmetidens urskogar som mörka. Längs vattendrag, myrar och sjöstränder fanns alltid solexponerade jätteträd. (Gärdenfors & Baranowski 1992). Det är därför inte förvånande att urskogens arter kan finna livsrum i nutidens kulturmarker med solbelysta jätteträd (Nilsson m.fl. 1994).

Gamla grova ekar som vuxit öppet får en mycket grov och hård bark med djupa sprickor, vilka koloniserats av flera speciella arter som grå skärelav, skuggorangelav och guldprad spiklav. När grenar bryts eller barken skadas blottas död ved. På denna trivs arter som ekspik, parknål, brun nållav, sotlav och parasitsotlav. Ekens lavflora utgörs till övervägande delen av ljusälskande arter. Man skulle kunna säga att solitära jätteekar med sitt stora omfång och rikedom av nischer är att jämföra med hela naturtyper snarare än med enskilda träd. Ekjättar kan kallas nyckelobjekt då de utgör en förutsättning för ett stort antal arter.

Rödlistade lavar knutna till jätteträd (antal lokaler med fynd)

Ekspik *Calicium quercinum* (8), parknål *Chaenotheca hispidula* (4), brunskäftad blekspik *Sclerophora farinacea* (5), skuggorangelav *Caloplaca lucifuga* (1), gul dropplav *Cliostomum corrugatum* (7), parasitsotlav *Cyphelium sessile* (7), rödbrun blekspik *Sclerophora coniotheca* (7), rosa skärelav *Schimatomma*

pericleum (2), grå skärelav *Schismatomma decolorans* (2), liten blekspik *Sclerophora peronella* (4), kortskafad parasitspik *Sphinctrina turbinata* (5).

Övriga rödlistade lavar: sydlig blekspik *Sclerophora amabilis*, blek kraterlav *Gyalecta flotowii*, almlav *Gyalecta ulmi*.

Övriga nållavar: gulputrad spiklav *Calicium adpersum*, svart spiklav *C. glaucellum*, blanksvart spiklav *C. denigratum*, kopparspik *C. salicinum*, grön spiklav *C. viride*, rostfläckig nållav *Chaenotheca ferruginea*, grå nållav *Ch. trichialis*, brun nållav *Ch. phaeocephala* (9), vednål *Ch. brunneola*, grymig nållav *Ch. chrysocephala*, ärgnål *Ch. furfuracea*, slank vednål *Ch. xyloxeza*, luddnål *Ch. stemonea*, kornig nållav *Ch. chlorella* (4), gulvit blekspik *Sclerophora nivea*. Dessutom *Chaenothecopsis epithallina*, *Ch. pusiola*, *Ch. fennica*, *Ch. vainioana*, *Ch. viridireagens*, ärgspik *Microcalicium disseminatum*, *Mycocalicium subtile*.

Övriga lavar av intresse: sotlav *Cyphelium inquinans*, ladlav *Cyphelium tigillare*, grå punktlav *Acrocordia gemmata*, lönnlav *Bacidia rubella*, rikfruktig blemlav *Phycitis agelaea*, vitskivlav *Buellia alboatra*, almorangelav *Caloplaca luteoalba*, korallorangelav *C. herbidella*, ekflamlav *Pyrrhospora quernea*.

Rödlistade skalbaggar: gulbent kamklobagge *Allecula morio*, fruktbagge *Cryptohagus labilis*, ätelbagge *Nemadus colonoides*, blåvingad lövsvampsbagge *Tetratoma fungorum*. – **Sällsynt art:** urskogssvartbagge *Eledona agricola*.

Rödlistade svampar: oxtungsvamp *Fistulina hepatica* (8), brödmärgsticka *Peremiporia medulla-panis* (1), blekticka *Pachykytospora tuberculosa* (3), lindskål *Holwaya mucida* (1), skumticka *Spongipellis spumeus* (3).

Mossor av intresse: guldlockmossa *Homalothecium sericeum*, fällmossa *Antitrichia curtipendula*, liten baronmossa *Anomodon longifolius*, platt fjädermossa *Neckera complanata*, trädporella *Porella platyphylla*, kalkkrusmossa *Tortella tortuosa*, krusig ulota *Ulota crispa*.

Slutsats

Hagmarkerna inom Solgenområdet intar en särställning bland lövhagar på höglandet. Det har konstaterats många rödlistade lavararter som är speciellt knutna till jätteträd jämte andra arter som normalt hör hemma i exklusiv lövskogsmiljö. Utöver alla hotade och sällsynta arter är andelen arter upptagna i Skogsstyrelsens signalartslista för nyckelbiotoper anmärkningsvärt hög.

Genom projektet har belagts en mycket långvarig trädkontinuitet jämte ett långvarigt marknyttjande av hagmarkerna för foderproduktion genom ängsbruk. Ett stöd för antagandet om långvarigt ängsbruk utgör rika förekomster av bl.a. ängsvaxskivlingar, jordtungor och kärlväxter tillhörande ängskulturens kontinuitetsarter.

Fågellivet inom hagmarkerna uppvisar en stor mångfald, totalt kunde 57 häckande arter konstateras. Särskilt skall framhållas förekomst av mindre hackspett, skogsduva, kattuggla, sparvuggla, hornuggla, göktyta, hämpling, trädlärka, buskskvätta, bivräk, spillkråka och rosenfink.

Under Smålands Florainventeringen konstaterades mer än 500 kärlväxarter per ekonomiskt kartblad inom regionen.

Hotet mot hagmarkerna och jätteträden

Hittills har 35 jätteträd noterats inom Solgenområdets hagmarker, det grövsta trädet av alla uppmätte en diameter av 2,34 m.

Det stora hotet mot Solgenområdets hagmarker med dess "jätteträd" är den tilltagande igenväxningen. Jätteekarna tillhör enbart det öppna landskapet och finns inte i skogsmarken. Man ser ofta hur yngre träd växer in i jätteekarnas kronor varpå de beskuggade grenarna dör och bryts av. Beskuggning leder till att den blottade veden lätt rötas och så småningom faller den grova ekbarken av ända ner till trädbasen (Hultengren 1995). Tyvärr är detta en vanlig syn numera, även i naturskyddade miljöer. Utan de stora jätteekarna med sin mångfald av nischer skulle ett stort antal lavar försvinna från Solgenområdet.

Slutord

Projektet rullar vidare under år 2002. En fullständig redovisning jämte artlistor kommer att presenteras till hösten. I sammanställningen kommer utförliga biotopbeskrivningar att presenteras jämte bilder. Skötsel- och skyddsanvisningar kommer att presenteras för biotoperna. Skalbagginventeringen utförs av Willy Kronblad, Ekenäsö. Under våren och sommaren kommer fångstfällor att uppsättas för skalbaggar, därpå följer ytterligare artlistor. Lavinventeringen är så gott som klar. En kompletterande inventering av mossor och kärlväxter kommer också att utföras under våren och sommaren.

Litteraturförteckning

- Andersson, L. & Appelqvist, T. 1990: Istidens stora växtätare utformade de nemoral och boreonemoral ekosystemen. *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 84 häfte 6 s. 355-368.
- Andersson, L., Eriksson, P. & Fasth, T. 1989: Ängs- och hagmarker i Eksjö kommun. *Miljö i Jönköpings län 1989:1*. Länsstyrelsen i Jönköpings län.
- Arup, U., Ekman, S. Skyddsvärda lavar i sydvästra Sverige.
- Björkman, L. 1993a: Barklevande gelélavar i Småland
- Björkman, L. 1993b: Lavar i Eksjö kommun, sammanställning av lokaltuppgifter.
- Björkman, L., Björkman, U. 1993: Hotade arter och biotoper i Nässjö och Eksjö kommuner.
- Degelius, G. 1934: Anteckningar till Smålands busk- och bladlavflora. *Svensk Botanisk Tidskrift* 28, s. 405-435.

- Ek, T., Wadstein, M. & Johannesson, J. 1995: Varifrån kommer lavar knutna till gamla ekar? *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 89 häfte 6 s. 335–343.
- Foucard, T. 2001: Svenska skorplavar.
- Gårdenfors, U. & Baranowski, R. 1992: Skalbaggarna anpassade till öppna respektive slutna ädellövskogar föredrar olika trädslag. *Ent. Tidskr.* 113: 1–11.
- Hasselrot, T. E. 1942: Nytt material till Smålands busk- och bladlavflora. *Göteborgs Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-samhälles Handlingar, Sjätte följet, Ser. B, N:o 12.*
- Hasselrot, T. E. 1953: Nordliga lavar i Syd- och Mellanverige. *Acta Phytogeographica Suecica* 33.
- Hultengren, S. 1995: Något om lavfloran på en västsvensk ek. *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 89 häfte 3 s. 165–170.
- Nilsson, S.G., Arup, U., Baranowski, R. & Ekman, S. 1994: Trädburna lavar och skalbaggar i älderdomliga kulturlandskap. *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 88 häfte 1 s. 1–12.
- Nilsson, S.G. 1997: Biologisk mångfald under tusen år i det sydsvenska kulturlandskapet. *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 91 häfte 2 s. 85–101.
- Rydberg, H. 1997: Knappnåls lavar på gamla ekar i Södermanland – status och naturvårds-åtgärder. *Svensk Botanisk Tidskrift* volym 91 häfte 1 s. 39–57.
- Zetterstedt, J. E. 1867: Om vegetationen i de högländaste trakterna af Småland. *Kongl. Svenska Vetenskaps-Akademiens Handlingar, Band 6, N:o 2.*

Uno Björkman; Århult 1; 571 91 Nässjö; tel. 0380-720 67.

E-post: uno.bjorkman@telia.com

Roland Ljunggren; Markestad; 575 95 Ekajö; tel. 0381-411 13

ÅRSMÖTET 2002

Föreningen Smålands Flora inbjuder till årsmöte 2002-06-28 – 29 i Vimmerby. Förläggning och årsmötesplats blir i Vimmerby Folkhögskola.

Sören Mjösberg kommer att leda lördagsutfärden till några olika platser runt Vimmerby.

Anmälan och program medföljer detta nummer av Parnassia.

Se även Sören Mjösbergs artikel på sidan 12 i detta nummer av Parnassia.

Välkommen med din anmälan!

Allan Karlsson

Ordf.

De Vilda Blommornas Dag söndagen den 9 juni 2002

Svenska Botaniska Föreningen har – efter dansk förebild – proklamerat den andra söndagen i juni som *De Vilda Blommornas Dag*, under vilken floravandringar genomförs på många platser runt om i Sverige – i år drygt 200. Vandringarna är tänkta att bli ett årligen återkommande arrangemang.

För oss smålänningar är den 9 juni precis rätt tid att njuta av försommarfloran. Välj någon av nedanstående 32 vandringar och ta med hela familjen! Ni kommer att få se både vanliga och mindre vanliga växter. Kunniga ledare berättar vilka de är, hur man känner igen dem och i vilka miljöer man träffar på dem.

Tänk på lämplig klädsel för väderleken samt oömma skor eller stövlar! Ta gärna med fältflora och/eller förstöringsglas! Matsäck är heller inte fel!

1. Alvesta: Husebymadens naturreservat mellan Huseby och Skatelövs kyrka
TID: 14.00
START: P-plats vid reservatet
LEDARE: Stig Johansson
2. Eksjö: Kvarnarpområdet
TID: 10.00
START: Kvarnarps gård
LEDARE: Allan Karlsson
3. Emmaboda: Höghults slåtteräng
TID: 14.00
START: Gården Höghult
LEDARE: Per-Olof Halvarsson
4. Gislaved: Kruvebo
TID: 10.00
START: Kruvebo by (hos K.J.)
LEDARE: Kerstin Johansson
5. Gnosjö: Sjöarp och Hagshästra
TID: 15.00
START: Gnosjö station
LEDARE: Inga Hagberg
6. Hultsfred: Ärenäsens naturreservat
TID: 14.00
START: P-plats vid reservatet
LEDARE: Tommy Nilsson
7. Högsby: Horvan (vägvisare på vägen Fågelfors-Fagerhult)
TID: 10.00 (anslutning Högsby från torget vid Garpen 09.20 eller P-platsen vid kyrkan i Fågelfors 09.45)
START: Horvan
LEDARE: John Christoffersson
8. Jönköping: Hakarp
TID: 09.00
START: Stockmakaren i Huskvarna
LEDARE: Lennart Persson
9. Jönköping: Lobbarp
TID: 09.00
START: Bankeryds hembygdsgård, vid kyrkan
LEDARE: Magnus Thorell
10. Jönköping: Taberg eller Kåperyd's ängar
TID: 09.00
START: Stationsplan i Taberg
LEDARE: Hans Thulin
11. Kalmar: Skälby-området
TID: 14.00
START: Skälby 4H-gård
LEDARE: Crister Albinsson
12. Lessebo: Lövsjöängars naturreservat
TID: 14.00
START: Reservatets parkering
LEDARE: Från Skogsvårdsstyrelsen
13. Ljunghy: Målskogsbergs naturreservat
TID: 10.00
START: Reservatets parkering
LEDARE: Krister Wahlström
14. Markaryd: Axhult
TID: 10.00
START: Lanthandeln i Axhult
LEDARE: Conny Gustavsson

15. **Mönsterås: Åsevad**
TID: 10.00
START: P-plats vid elljusspåret, Åsevad
LEDARE: Siewar Johansson
16. **Nässjö: Bråna äng**
TID: 16.00
START: Statoil i Nässjö
LEDARE: Margareta Edqvist
17. **Oskarshamn: FALLEBO-HAVSLÄTT**
TID: 13.00
START: Fallebo gård
LEDARE: Åke Rihlning
18. **Sävsjö: Hultsjö ca 10 km söder om Sävsjö**
TID: 14.00
START: Vägskäl N Hultsjöns nord-ända, där väg från Skepperstad ansluter
LEDARE: Eira Petersson
19. **Torsås: Örarevet**
TID: 10.00
START: Reservatets parkering
LEDARE: Jan-Erik Persson
20. **Tranås: Tranås stationsområde**
TID: 09.00
START: Tranåskvarngatan vid järnvägen
LEDARE: Kjell Rönning
21. **Uppvidinge: Braås gård**
TID: 14.00
START: Scoutstugan. Kaffe bjudes!
LEDARE: Kerstin Petersson
22. **Uppvidinge: Våraskrubs naturreservat**
TID: 14.00
START: Reservatets parkering
LEDARE: Från Skogsvårdsstyrelsen
23. **Vaggeryd: Vandrning runt Hjortsjön**
TID: 14.00
START: Badplatsen
LEDARE: Gunlög Joakimsson
24. **Vetlanda: Landsbro blomsterbackar**
TID: 10.00
START: Landsbro ishall
LEDARE: Helen Höljer
25. **Vetlanda: Lemnhults blomsterängar**
TID: 10.00
START: Kyckorännen i Lemnhult
LEDARE: Tommy Merkert
26. **Vetlanda: Norrgårdsbackarna**
TID: 10.00
START: Njudungsgymnasiets parkering
LEDARE: Anna Västerlund
27. **Vetlanda: Shiparegårdens hagmarker**
TID: 10.00
START: Illhärjen, Vetlanda
LEDARE: Monika Mörk
28. **Vimmerby: Lindstorps kulle (Djursdala hembygdsgränd)**
TID och START: Hydromacken
Norrgårdsgatan 10.00 eller Lindstorps kulle 10.20
LEDARE: Sören Mjöberg
29. **Värnamo: Rusarebo äng (10 km öster om Värnamo)**
TID: 10.00
START: Norra P-platsen vid reservatet
LEDARE: Barbro Otterstedt
30. **Västervik: Segersgårde naturreservat**
TID: 10.00
START: Reservatets parkeringsplats
LEDARE: Gunvald Bruce
31. **Växjö: Teleborgs naturvårdsområde**
TID och START: Norrtullsskolans P-plats 09.30 eller Knutsgård 10.00
LEDARE: Uno Petersson

I Västergötland men ändå i Jönköpingsområdet:

32. **Mullsjö: Hagar i Sjöbo och Havstenshult**
TID: 14.00
START: MSOK-stugan i Mullsjö
LEDARE: Anders Bertilsson

Parnassia årgång 15 2002:1

ISSN 1404-3785

Innehållsförteckning

- 1 K. Wahlström: Mosippan (*Pulsatilla vernalis*) i Ljungby kommun, sydvästra Småland
- 10 T. Johansson: Fyndhörman
- 12 S. Mjöberg: Exkursionsplan den 29/6 i samband med årsmötet i Vimmerby 2002
- 13 N. Nordinson: Nya fynd på Kalmars och Tingsryds soptippar 2001
- 21 S. Johansson: Från rar till ogräs!
- 22 U. Björkman, R. Ljunggren: Projekt "Hagmarker runt sjön Solgen"
- 27 De Vilda Blommornas Dag söndagen den 9 juni 2002